

DE VIJF ZINNEN

DOOR

KAREL VAN DE WOESTIJNE.

II.

DE GEBOORTE VAN EVA.

In het midden van de ledigheid der weelden, waarvan hij leefde, maar die hij niet kon worden moe, — meer: die hij, bij gebrck aan vergelijkings-middelen, niet eens wist te waardeeren; onder de vertrouwde securiteit van hemelen, wier kameren hij, alle, kende, en alle hare bewoners, leidde Adam een bestaan zonder verrassingen en dus zonder spijt, zonder verlangens en dus zonder ontmoediging.

Naast leeuwen zonder tanden; bij tijgers zonder klauwen; met eene maag die nimmer schreeuwde van honger en nooit voor 't steeds-gereede voedsel walgde; vrij van kwalen en zelfs van herinneringen, bezat hij wel de wetenschap, geschapen te zijn naar de onmiddellijke gelijkenis van God-zelf, maar zonder dat het hem voerde tot een hoogmoed, waar hij geen plaatsing voor had, zijn meesterschap er eene zijnde die hem niets bezorgde dan eene, hem-zelf volkomen-onbewuste, gerustheid.

Zóó van 't ochtend-ontgloeien tot de avond-laaië, die de onverschilligheid zijner schoone leden bemalen kwamen met schakeerende schittering; onder de gloeiende domen der tuinen en hunne vervloeiing van schaûwen en geuren, wier zoetheid hem te natuurlijk voorkwam, dan dat hij ze hadde genoten; door de wedden der sproeiende wateren, die hem niet gaven de zilver-klare geneuchte van hun wellen en woelen, dewijl hij ze niet verstaan kon dan als de, ja: noodzakelijke, maar dan ook altijd te gepasten tijde gebodene verfrissching waar nooit een wensch op wachten moest; rechte wandelend door de wisselenden kring zijner kruipende dieren zóó als de zonne-zelve in de wentelende maar blinde wieling van

haren dieren-riem; zeer rechtvaardig trouwens vermits geen onrecht bestond; niet zelf-zuchtig daar alle verzuchting was ongeboren; gelukkig genoeg waar hij niet weten kon dat geluk kan wezen, bevroedde hij wel, in zijn Paradijs, — waarvan het Aardsche hem niet eens Hemelsch scheen, ongeoefend als hij was, het hemelsche van het aardsche te scheiden, en er geheel toe onbekwaam, — wist hij wel, vanwege de Goddelijke Gelijkenis, oneindig-schoon en -volmaakt te wezen, en eener meesterschap gewijd die hem boven alle schepselen plaatste, maar zonder dat daaruit ontstond, bij hem, eene gedachte van macht of van plicht, — macht die noch uitoefening meêbracht noch gehoorzaamheid eischte; plicht zonder de polen van gebod en wroeging.

Adam leefde, zooals zijne spijzen hun weg vonden tot zijn bloed: zonder het te weten. Heel de aarde, en wat zij, roerend en onroerend, droeg, was het zijne: wat had hij echter aan een bezit dat hij te verspillen noch te sparen verstond? Hij at, hij dronk, wat hij wilde: maar wilde hij? Hij rustte of hij liep, maar kende luiheid noch ijver. De rups was hem even lief als de hond; want wist hij wat liefde is? Hij slikte keiën zooals hij de vruchten verorberde van den vijgeboom of de eiëren der mieren; want te proeven was nog niet gevonden. De schater of de schamelheid der schemeringen; de toornigzinderende verblindende der middagen; de kalme nijverheid der naakte nachten; zij waren hem niets dan eene eeuwige herhaling, hij die ze nog niet had moeten of mogen ontdekken, en de vreugde niet kende, ze te hebben geschapen. Want zijne gelijkenis bepaalde zich tot lijdelijkheid, waar trouwens alle lijden uit was gesloten bij ongeweten Vaderlijke Genade.

En bij dat al verveelde zich Adam niet: hoe zoude hij, dien zelfs den spoor-slag tot een mogelijken aandrift, of zelfs het denkbeeld aan zulken spoor-slag onthouden, neen: gespaard bleef? Dat een steen in den afgrond valt: hij lijdt niet eens onder den

weêrstand der lucht. En het sterren-stof van den Melk-weg door-reist zonder moeite zijn duizeligen ronde-vaart; terwijl de dauwdrup niet eens weet door de zon te worden opgezogen.

Aldus Adam: met ál zijn aangeboren kennis van ál 't geschapene, zoo niet in reden van ontstaan en bestaan, dan toch naar de verhouding — het eenig-noodige! — daarin hij er tegenover stond; Adam: de verlost der nieuwsgierigheid, de door het gebrek aan alle lijdens-gretigheid voor de verarming der desillusie en het gif van den waan gespaarde — en het was zijn eenig, en ongeweten, gebrek —; Adam: hij die zélf alle gedierte des velds, alle gevogelte des hemels, alle levende ziel naar eigen keus een naam had mogen geven en zijn keus door den Vader bevestigd had gezien: het was hem reden genoeg, voorzeker, tot eene tevredenheid die alle oorzaken in haar-zelf vond, en de aanstootelijkheid van gevolg-trekkingen niet eens gevoelde, omdat zelfs de denkbaarheid aan gevolg-trekkingen niet bestaan kon. Men kan niet schrikken voor wat niet eens als mogelijk wordt beseft, noch er naar wenschen. Aldus vervallen schrik en wensch, zelfs uit alle bevattig. Aldus vervalt dan ook goed en kwaad. En Adam, het onbeseffend-gehoorzame Spiegel-beeld met, ten overvloede toe, al wat zijns bestaans noodig was onder eene hand die hij nauwelijks had te reiken, — Adam, de nimmer-zatte omdat hij nooit de begeerte had geweten, de nimmer-gretige omdat hij nooit genoten had: Adam had niet getracht te begrijpen, wat met den verboden Boom der Kennis was bedoeld, vermits hij al de wetenschap bezat, die hem kon nuttig wezen, en al het overige overliet aan den immers éénig-mogelijken Schepper, dien hij, in zijne, volkome-onbewuste maar toch heel-secure, gerustheid geenszins benijdde.

Zoodat hij, die trouwens nooit iets had moeten vragen, zich niet eens de vraag zou stellen: de Boom der Kennis van Goed en Kwaad, wat mag dat wel wezen? Want

overigens: Goed en Kwaad, voortbrengende vrucht, productie van verwerking, wat konden zij wel beteekenen wien smaken onwerkzaam en zelfs ongesmaakt bleef?....

— God intusschen, de Ongeschapene; de zelfstandige Macht die, ongeboren en toch zijnde, zich daardoor niet als ooit te eindigen denken laat; God, onbestemde en onvergankelijke Werkzaamheid, die de ontkenkende Reactie bij wêzen uitsluit; God, aan 't naderend einde der geweldige en voldane dagen der Scheppende Liefde, bemerkte en besloot, — dat hij rusten zou. Hij stelde de orde in der Rust, die komt na de Verrichting als een zoet besluit. Zij zou de eerste belooning wezen: zij sloot aldus 't besef in van de mocite. En God vond dat ook dít goed was. Hij vond het goed, dat moeite geschiedde om het loon van de rust; de vreugd-der-rust die tot nieuwe moeite aanzet. En aldus kwam God in 't blinkend aanzicht der sferen te staan in de nieuwe gedaante van Zijn, jongst-geboren, gedachte: Hij glansde van de vreugd des volmaakten arbeids, en de hemel-lichamen, die draaiden om zijne voeten en dwarrelden om zijne polsen, droegen den weêr-schijn van zijn nieuwen glans tot in de diepte der bevolkte kolken.

En in Zijne nieuwe omschepping zag God in Adam, er in te ontdekken ook déze beeltenis; en Hij zag dat Adam's diepte niet was dan de diepte der ijlte, waar geen licht in leven kan, en alle glanzen verdooven. En God morde om die ledigheid. De tijd, Hij wist het nu, was, tot breken der bloote en onnoozele lijdelijkheid, gekomen: Adam zou 't scheuren der beweging, de pijn van de daad, maar de loonende loomte tevens der rust en 't blijde hijgen kennen van de verpoozing met blinkende oogen. En God glimlachte: dit was geen sprong van Hem, als 't scheppen der verscheidenheden aan visch en wild, aan vogels en aan afgronden, dat Hij Adam te schenken kwam redelijke gevolg van het gebruik zijner spieren. Het was niet anders dan dat Hij, God, zich bij alle noo-

dige lengte van tijd aan Adam wilde ontdekken onder het wezen der Dankbaarheid.

En zoo kende Adam, in dezen eeuw-langen Zesden Dag, de lengte langs der dagelijksche zonne-reizen, onder de milde kleur der opvolgenlijke uren, van uit de telend-duistere groenigheid der nijvere wouden, de vlakke koelheid in der ijdele meren, — zoo leerde Adam kennen 't geluid van zijn adem en het roerende spel zijner gewrichten, waarvan hij, verwonderd en bekoord, de plaats kwam te ondervinden. Hij volgde de hinden bij loopen; hij schudde de boomen zooals de olifanten doen. Onder zijn lichaam bogen de hoogste kruinen; en voortaan wachtte hij niet meer, dat de vruchten naast hem vielen in zijne legeren van gras en mossen, opdat hij ze nutten zou; maar hij rekte zijne armen tot hij ze-zelf plukken kon aan de teenige takken; en zoo de spanning der spieren zijne armen krijschen deed: bij 't halen van peer of pruim gingen zij gloeien van 't bereikte geluk. — De uren van klaarte, van waar zij opblauwden uit het goud des ochtends tot waar zij verpaarschten tot avond-goud: zij ijlden voorbij aan 't blijde geweld van zijn jacht. De uren der nachtelijke duisternis, dat hij lag in dauw en geuren op de zaligheid zijner schouder-platen, en hij van rusteloze onbeweeglijkheid te zeer genoot de wriemeling in zijne leden om zich te laten verleiden door slaap, zag hij den tuimel der sterren en de schoone rondte der hemel-wenteling; en voor 't eerst begreep hij deze roering, en zij werd eene roering in hem. Hij rustte niet in dommeling, dan om dezen te bevolken met de wisselende beelden des drooms, en hem te ontschieten als een leeuwerik tot vernieuwde vreugd zijner pezen, en van de harde pezen aan zijn hals. Hij zweept zijne dieren aan, dat hij met hen zou wedijveren in gevechten of vlucht. Waar hij ze getemd had, kende hij als plotse gewaarwording den eersten dorst en de weldadige laving van het zuivere water. En een nacht is hij wakker geworden van een ongekende gewaarwording: den honger.

Aldus onderging Adam duizel of roes van vele ontdekkingen, en de schakeerende warmte der zon had hij gaarne, en de frischte der blauwe schaduwen die verrassend sidderen doen. Doch één gevoel was in hem nog niet ontwaakt, dat God hem, bij dezen had toegedacht, en Zich-zelfen. De Man mat de moeite zijner kuit, keurde kilte en kitteling aan zijne huid, en hij was verheugd om de heete eelt zijner voet-zolen. Zijne handen waren groot en grijpend: hij wist het en was verheugd. Een rilling van ijver doorreed zijn rug, en schichten van kracht door-schoten zijne dijen, niet dan bij lunkerig zien van dravende hengsten: dat hij ze thans bedwingen kon, was der vreugde gelijk, van, tegen zijn buik aan, de warmte te gevoelen eens leeuwen-buiks, aldaar ze samen worstelden. En zelfs dat hij, in uren van ledigheid, over zijn jongen baard de lichte schroeiing kon voelen van zijn uitgeblazen neus-adem, was hem een lief plezier. Aldus was hij verrijkt, en hij besepte het, met vele gaven. — Maar of zij hem toekwamen, dan niet, dáár was bij hem nog geene gedachte aan geboren. Niet eens zichzelf ging wijten hij zijne nieuwe geneuchte, noch meende dat hij eene, nauw-bevroede, verbreding van zijn wezen verschuldigd kon zijn aan eene macht die hij er anders te danken om had, dan door het genot dat hij er van ontving. Was hij niet een weerspiegeling Gods? Was er deshalve in hem maar iets ónvermijdelijks, en dat anders kon wezen? Hij bevond, wel-is-waar, dat hem voortaan voordeelen waren beschoren, — maar die hij zonder moeite had gemist, en niet bekwaam zonder moeite. De rust was hem zoet, maar niet zonder de arbeid. Was de arbeid zoet?: niet zoozeer dan in de rust.... Maar al te diep in zijn genieting te goeder trouw, om zoover te denken, dacht Adam niet eens aan de eigen verdienste. Hij wás, zooals hij wás, omdat hij was aldús: hoe hadde hij dankbaarheid kunnen gevoelen? En trouwens: is de vijver der maan dankbaarheid schuldig, omdat zij haar weerkaatst, of is het

den vijver dien dankbaarheid toekomt?

— „Quaestie van Liefde”, dacht God in zijne Woningen, en hij glimlachte weêr.

— De Zesde Dag der Schepping liep nu ten einde. Over alle werelden hing de zoete, milde gloed der Goddelijke goedheid, vanonder en van-boven God. De lucht en de aarde, en het natte en het drooge glansden, en bewaarden Zijn glans. Nóg schoot het groote licht dat heerscht aan den dag eene sproeiing van gloeiende zaden over 't groene vlak der Wester-hemelen, dat reeds de roode roos der maan rees in de Ooster-paarste, en de blik des Heeren ontstak ten staal-blauwen koepele eene eerste star. En zie: de zon, en het mindere licht dat heerscht aan den nacht, en de één voor één geopende starren, ontnamen dien avond als lang-verlangd bezit aan de oneindelijke Gratie een licht dat nimmer zóo schitterend, dat nimmer zóo zoet was geweest. De adem van God werd breed en rustig: hij zag naar de maat van zijn adem deinen 't klaar-blinkend gewemel der wateren en de reesemen van levende zielen die ze overvloediglijk bevolken. Zijne oogen als lazuren bollen schreven ten lichte de ellips hunner kreitsen: ten lichte volgde op schuine en roerlooze vlerk de reesem der late vogelen Zijn bliken in hun rondevaart. En de vogelen waren van goud langs onder, en de visschen waren van goud langs boven. De oogen van God werden blinkend als van parelen, en aan elken gras-spriet blonken parelen, waar heel de hemel van maan en van sterren in weerspiegeld stond. Godes adem overvlood zijn aangezicht als een ijle damp: een ijle damp ontsteeg bevruchtend de aarde, aldaar Eden bronzen lag verdeeld in de gloeiende karteling zijner vier rivieren, die waren elk als vloeiende edelsteenen in een bed van mat metaal. Dáár keerden naar de veerigen polken, ter rust of ter vermenigvuldiging, de dieren; maar bij hun trageren loop hieven zij, en bleven een tijdeken staan, hun kop naar den hemel, en zij gaven een goed en uitgelengd geluid, en de moede of smachtende appels hunner

oogen kregen een glans en een driekantig licht-punt. En de zegenende stilte zonk naar steeg de nachtelijke blauwte; en slechts Adam, Adam alleen, verstond stilte noch naglans. Hij stond op den heuvel, bóven de aardsche smooren, waaraan ontspruit de levens-stroom. Hij was heel wit in den avond. En hij verbaasde zich, dat hij niet zoo heel moe was, die avond, na nochtans geweldig loopen. En hij wist niet goed wat hij zou doen, nu hij nog geen slaap had, en alles reeds ging slapen.

En God, die het zag, en glimlachte, dacht weer: „Quaestie van Liefde”. — Hij, die wist alle dieren, waar zij zwieren of zwerven in water of lucht, op den bodem der aarde of ónder haar bodem, te hebben geschapen buiten de bedoeling van eigen doorzicht, en dat zij hen-zelf zouden kennen: zij bewezen hem dankbaarheid door 't feit alleen van hun bestaan en 't volvoeren van hun bestaan, zooals hij het had voorzien, gewild en bewerkt; en daarom had hij ze gemaakt vólledig en onmiddellijk-paarsgewijs, want hij wilde niet dat zij zich over iets zouden verwonderen, en andere onderscheiding maken dan van wat hun deugd of schade kon doen, dan bij keus voor het telen en de zorg voor hunne kinderen: — onderscheiding en keus die zij trouwens niet eens beseften. Hunne dankbaarheid: zij was als de geur der bloem, dewelke geurt zonder het te weten, en niet zou kunnen willen dat het anders was; daartoe immers, en in dien vorm, geschapen. — Maar Adam!...

Adam had Hij geschapen naar de eigen Gelijkenis, en Adam wist het. Maar hij had het aan zich-zelf nog niet ondervonden. God had hem verleend meesterschap over al 't levend-wezende, en hem geleerd dat hij die meesterschap bezat. Maar Adam had daar, aan den lijve of in den verstande, nog geens-zins de beteekenis van ingezien. Hij was, die de wetenschap bezat zonder de ervaring, en zoo had het God gewild, omdat Hij wist dat het goed is, ervaring door vooropgestelde wetenschap te laten leiden als door

een meester in de Orde en een handhaver der Harmonie. Maar het sloot in, dat Hij de ervaring noodig achtte tot volledig besef van 't Goddelijke-in-zich; en daarom had Hij Adam gemaakt ónvolledig. Hij waaruit, in tegenstelling van de andere schepselen, met duidelijkheid het woord moest spreken: God wilde dat hij lengerhand, en was het bij lijden, maar met de zekerheid der overwinnende Getuigenis, in zich-zelf het Woord zou leeren spellen, waarvan hij wist een afglans te zijn. Daarom had Hij hem, bij uitsluiting van alle andere wezen, het voorrecht verleend dat hij aan zijn eigen de werkelijkheid, in vrije oefening, met vaststelling der gevolgen, van 's lichaams waarde en doel, in arbeid en vermoeienis, en tot de beslissende vreugde ontdekken zou. En nu Adam, éenige onder het geschapene, hij de éenige die ooit beseffen zou, op het einde van dezen Zesden Dag, natuurlijk en buiten allen wille zijn antwoord niet had gegeven op den algemeenen luister die de Rust vooraf moet gaan, — nu dacht God den tijd gekomen, dat Hij den Onvolledige, die Hem in zich droeg, déze schenke die eindelijk als zijns gelijke weze, en hem, in liefde, zijne ziel openbaren zou, opdat zijne ziel God, in volle geweten, danke en love.

En zoo deed de Heere God eenen diepen slaap over Adam vallen, en deze sliep. En toen hij ontwaakte....

— Toen Adam ontwaakte, lag hij op een zwart bed van turf, en als in een niet lage sloot-diepte. Zijne leden, klam bestreken van nacht-dauw, voelde hij goed lauw van binnen. Zijn hoofd was van binnen goed warm en vol zekerheid. Hij was goed wakker; er was in hem geen náleven van droom, noch de minste onbewustheid. Hij zag aan beide zijne zijden de trage opwelling der aarde en hare blauw-bedauwde kruiden. Daarboven was de smoor; een dichte melkige smoor boven eene ijlte van onroerende duisternis; de smoor zonder geluid en die hem scheidde van den hemel. Adam keek rechts, alsof hij iets verwachtte, maar hij

zag niets dan de donkere en dorre ledigheid. Toen wendde hij zijn hoofd ter linker-zijde, en hij voelde zijn haar kroezen en haperen aan zijn turf-leger; en toen zág hij iets, en hij hoorde voor het eerst dat iets kloppen kon in hem.

Hij zag Eva, en hij wist onmiddellijk dat zij het was. Hij wist onmiddellijk tevens, dat zij was zijne eigen ribbe en hem-gelijke gemalin. Want aldus had God beschikt, dat hij het, als al het overige, onmiddellijk zou weten, dít niet zijnde dan het voorwerpelijke doel, het noodige gegeven tot de, alleenbelangrijke, zelf-ondervinding. Adam dus zou zeker geen verschrikking kennen; het was, niet-te-min, met eene vreemde bevingenis, een nieuwsgierigheid, die achterdocht inhield, maar een verlangen vol schroom, dat hij aarzelend ondernam zich in haar te ontdekken.

Hij zag Eva, en zij bewoonde, alleen, heel den nacht. Zij lag te zijnen kant gekeerd, hoog op de hoogste aarde-lijn, aldaar hij ze zag uit zijne diepte. Zij was blank zooals nooit een licht hem geweest was, en de witte damp, die haar overdekte, werd grauw van haar. Zij lag en sliep, lang-uit in deze wijdte, en zij scheen hem oneindelijk groot. Maar waar hij ze nader beschouwen ging, en ze vergeleek in hare evenredigheden aan zijne evenredigheden, werd zij kleiner weldra dan hij-zelf, en het was hem eene gerustheid. Hij zag hare voeten en hare teenen als witte keitjes. Daaraan ontzezen de scheen als de schede van water-lisschen, en, met beteren glans dan de schors van de berken, haar dij, waarvan hij ontroerde, omdat hij deze Eva wist zijne gemalin te zijn. Haar buik was klimmend als de heuvel waaraan ontspruit de levens-stroom, en haar borst was als een dubbele heuvel. Aan haren hals, machtig en zilveren als de schacht is der beuken, ontlook binnen de woudelijke zoelte van heur haar, en op de schraag der armen die zijn als bleeke maan-begleden wegen, haar aangezicht. En Adam zag haar aangezicht, en hij beleed voor 't eerst met aangedane

bewondering de schoonheid van het aanzicht Gods.

Aldus overzag hij haar, aldaar zij lag en sliep; en hij zag niets dan haar, en kon van haar zijne oogen niet weren. Hare oog-leden waren ronde koepelen. Haar voorhoofd was recht en glad als de wand van den nacht; haar neus was recht en glad als het hooge riet dat rijst in het maan-licht. En zoo leerde hij dat de dieren geen neus hebben, en geen voorhoofd. Tusschen haar wangen, wit als de perzik die rijpt, was haar mond: haar mond was rooder dan de wonde der granaat, die barst van óver-rijpheid. En waar zijn blikken schromig gleden over den kogel van haar kin, gleden zij de dieping in der schaduwendende keel, en in de holle schelp die scheidt de beide schouders. Weêr gleden zijne blikken over de bronnen-dooraderde borsten, en zie: deze bewogen van den slaap. Toen voelde Adam eene groote ontsteltenis in hem, in zijne lendenen en in de spieren zijner keel.

Maar, daar niets roerde aan haar dat wezen kon eene vraag, of teeken van eenig verlokken; daar niets vermeldde van haar meer dan den slaap, en dat ze was de grondelooze en effen onwetendheid, zoo bemesterde Adam in zich zijn aandrift gelijk hij te bedwingen wist de felste beesten, en zoo wist hij meteen aan zich-zelf voor het eerst, dat hij was in werkelijkheid hun méerdere. Hij mat en dwong zijn adem tot de rustige gelijkheid van den hare. Toen hij zag en hoorde dat zij deinden, beide, naar één en zelfden haal en stoot, toen was hij tevreden over zich-zelfen, alsof hij haar had verlost. Zijne gedachte werd klaar en kalm: hij kwam tot de bezinning, dat Eva, zijne ribbe, was gedaan aan zijne gelijkenis, zooals hij-zelf aan de gelijkennis Gods. Hij vergeleek zijn voeten aan hare voeten, en zag de zijne aldus voor het eerst. Hij ontdekte zijn leden aan alle de hare, en merkte dat zij waren als de hare, schoon om te bewonderen. En waar hij bespeurde een onderscheid, vervulde het hem met strenge wijsheid. Toen dacht hij,

voor het eerst, met eerbied aan God, den Vader....

Intusschen was over den nacht eene huivering gegaan. De misten lagen gedeeld in bewegende reepen. Een kilte reed over Eden, geblazen uit een sidderende windmond. De sluier gescheurd die ze scheidde, ging de hemel voor Adam weer open. Eén wijle nog goot over den boog van het luchtgewelf de Melk-weg zijn gulpe van schervellend licht, en week toen, verbleekend en verduisterend. Zeven sterren waren groot en geweldig van schittering, en het waren weldra nog slechts drie sterren. En toen de lucht was leeg, en te dieper geworden; toen ze week onder de blikken van Adam, die zich voor 't eerst verwonderde om deze verschijnselen, en ze ijler werd dan de onpeilbare kloven die geeuwen in de aarde, en waar hij nu aan denken moest: toen bleef nog ééne groote, eene roode ster die, ontwijkend, blikte boven het hoofd van Eva, en het beglansde, al lager en lager, met een levenden gloed. — Een oogenblik nog pakte het duister paars samen in het Oosten, als tot verdichting van alle nachtelijke machten. Maar toen werd het Oosten plots heel blank en vlak. Terwijl over aarde eene ritseling van leven begon, een kruipen van ongeziene diertjes die de stilte krekten, een kriepen van verholen wezentjes in luisterende verborgenheden, stond daar de hemel recht en plat, wit en wezenloos, waar zelfs de groote ster aan vergroende. En in dat licht, dat veegleek meer dan ontwakend, lag Eva valer, er, in hare onroerendheid, als dood. Het was of de nakende dag in haar alle klaarte had uitgeblazen. Het was of ze nimmermeer in Adam de warmte der schoonheid ontsteken zou: te inniger voelde hij thans hare schoonheid, nu 't dreigde dat hij haar ging verliezen. En zoo wies in Adam 't aandachtig doorvoelen van 't eerste mogelijke verdriet.

Maar plots ging de matte hemel open op eene gaping van zuiver geel, dat wies, dat aanwies steeds, tot het over heel het hemel-

plein open-waaiërde, traag en majestatisch. Het waren geen stralen: het was eene levende egaalheid, die op één punt draaiënd van inniger gloed, traag open viel van een eind des einders tot het andere. Doortinteld aldra van oranje waar 't de bleek-geworden aarde-lijn raakte, breidde het nieuw-geboren licht zich bevend uit, in weifeling nog, naar den hooge. Van ijler geel, over doorschijnend groen, werd het wazig blauw, dat het doode wit van den ná-nacht vervlokte tot ijle watten. Weldra was al wat aan verschemerd duister overbleef, geweken voor de huiverende nijverheid van den herboren dageraad. — En Adam zag het, daar hij recht thans stond aan Eva's hoofd-eind, die met haar voeten lag gekeerd naar het Westen. Adam stond, en hij wachtte. Iets zij hem, dat hij wachten moest.... Toen voelde hij een teeken, eene verwittiging in zijn rug, over zijn schouder-bladen. Hij keerde zich om: het was de jonge Zon, de reizende zon die reikte aan zijn baard al, en dezen als de zon miek gulden. Want deze zon was gulden van aan haar eerste ontwaken. Zij was een orbe van gewasschen goud; en gene tinteling, en zelfs geen huiver der blijde vernieuwing was aan haar, maar zij was rond en gul en volmaakt in haar volle, gouden gaafheid, omdat zij eeuwig was. In een schijn van groote voldane rust rees zij ten hemel; maar aan het oog van Adam was haar rijzen als een duizelige vaart, omwuid van duizendkleurige uitstraling die, brekend, schuivend, dansend in warreling, ontzettend was, en verbijsterend van blijheid. — En alle gedachte ging weg uit Adam: hij had voor het eerst de zon gezien. Geheel doorpriemd stond hij van kille en heete naalden. Zijne oogen kenden tranen voor 't eerst: de zon stond er ontallige malen in vermenigvuldigd. En hij ging lachen, voor 't eerst luide lachen. — Toen daar een ijslijke stem riep, krijschend, achter hem aan:

„Wee!”....

Adam wendde zich af van het zonne-gezicht, en keerde zijn wezen naar Eva. Zij

lag, ontwaakt maar te zelfder plaatse. Het licht drukte op haar aanschijn als eene teistering: haar aanschijn lag vervlakt als van een vaars, en haar wijd-open oogen stonden zwart, bol en vol verschrikking. Haar mond was open, zwart en verwrongen, ging sluiten weêr op kletterende tanden, herhaalde gillend:

„Wee!”

En Adam kon haar niet begrijpen, omdat hij haar weer-zag na de zon in de oogen te hebben gezien. Want weer was zij schoon hem, en schoon als de zon, en als de zon gaf zij hem warmte. Zij was gelijk geheel van vuur: het vuur gelijk der groote rozen geworden, die geen avond dooven kan, en in den nacht zijn lichtend als de bollen des hemels. Als staven vuurs, en rozig, en gloeiend waren hare leden in 't gebreide licht, en zij konden het licht verlichten. Haar beenen waren zware staven, en hare armen waren lichte staven. Haar buik was als een felle zonne-maan, en 't was of hij haar hoofd klaar had zien rollen door de nachten....

Maar weêr vertrok haar mond op ijslijkheden; zij golfde tusschen hare harde heupen; ten derde male kreesch zij:

„Wee!”....

— En nu had Adam haar begrépen. Hij begreep haar, bij ingeving, plots. Hij sloot zijne oogen, vroom maar vast. En waar hij aldus haar niet meer zag, antwoordde hij haar in het binnenst:

„Vrouwe, vrouwe, die het licht hebt gezien, en niet weten kondet dat het licht wàs.... Want gij zijt niet als ik onmiddellijk uit God geboren: zijt gij niet mijn ribbe en 't eerste kind des menschen? En zoo zult gij mij leeren kennen wat met u geboren is: de schrik voor 't waar-genomen leven. Gij zijt ontwaakt: de onnoozelheid is aan het wijken, want gij hebt mij bekend gemaakt de initiale onnoozelheid. Gij hebt uwe oogen geopend, en ik zie de ontallige roeringen uwer lendenen, want gij vreest wat den arge-looze is de onbewuste goedheid. Ach Eva, Eva, gij hebt nooit God gezien: wat zult gij

u moeten oefenen in God, voor gij pijnloos zult vermogen te genieten!"

Hij ontsloot zijne oogen weêr. Hij zag, God verleende hem te mogen zien als Eva. En hij werd gescheurd door dezelfde schrikkelijkheden. Hij zag de wereld bevolkt van gloeiende bollen en flakkerende fakkelen. Het blauw der hemelen: heet-blauw-laaiende flarden die wapperden. Alle heesters: groenvlammende zwaarden. De bloeiende boomen: dommen van rustig-witte en onverbiddelijke hitte. En alles in één razenden baaiërd dooréén, één kolking van vuren die schroevend de lucht doorboorde en 't aanzuigen der wateren, der wateren van kokend metaal. . . . En waar zijn huid stond in het gloerend licht, maar het licht was duizendvoudig van bijtende wonden, toen zei hij: „Arme Eva, Vóorgeboorne van mijn geslacht: waarom, waarom geboren?"

Maar tevens gaf hij zich-zelven antwoord (want hij mocht ineens heel 't verloop van menschelijk voelen ervaren, hij die bij voorbaat wist):

„Om God te leeren kennen, die alle beelden schoon laat wezen in menschelijke oogen, zoodra zij Hem hebben bevroed. Voor wie heeft leeren beminnen Zijne schepselen, en in Zijne schepselen Hem, is dan het licht der zon geen ontwekkende bemoediging, en alle licht van den nacht geen vrede voor zijne gepinzen? Zijn niet de kruiden verdienstelijk voor zijne oogen, en is de schaduw der hoogere gewassen niet een gebod der rust? Zijn niet de dieren alle, de zwartste en schamelste als deze die blinken van macht en gewiktheid: zijn zij niet lief aan zijn bliken als nut of als les? Gij ziet de vogelen schieten ten lichte, en de visschen ter klaarte der wateren: hoe zoudt gij ze niet bewonderen omdat gij vrij kunt zijn als zij, zoo gij maar wilt in betrouwen tot God? Zie de groote dieren die werken: zij zijn een goddelijke boodschap. Zie deze die kruipen en zwadden: zij zijn de schoonste, daar zij u waarschuwen tegen leelijkheid. . . .”

Adam wachtte eene wijle; eene zoelte rees

in zijne oogen, die kwamen vol water. Hij dacht:

„O Eva, wat zoudt gij mij komen te leeren!"

— Maar weêr kreesch Eva, doorrijtend den dag:

„Weel!"

't Was 't uur dat de vogelen hooger dan ooit geluiden, en de dalen beurelen van het grazende vee. In de wouden zingen de bronnen onder suizeling van het gebladert, en alle leeuwen zwijgen, die alleen bij nachte geruchtig zijn en geweldig. De heuvelen trillen van klank. Mocht stilte soms naderen, dan hoort gij hoe alles luistert. En niets is zoeter om te vernemen, dan de effene lucht, die zwijgt.

Maar Adam voelt zich bij hooren weêr in Eva vereenigd. Weêr kent hij den smart van den mensch, aan 't eerste Geluid geboren. 't Is of schaaridige steenen reepen, ruw, in 't binnenste van zijne leden; of schroeiend de angel van reuzen-insekten priemen en peuteren komt in den gloed van zijn ingewand. Geen besef van eenig be teekenen: een doffe, dichte duisternis doorflitst van nijdige en pijnlijke bliksems. De dik-brijjige, zwart-moerassige zwoelte van een vadsige logheid telkens en telkens doorgeeseld van bloed-heldere striemen. Beten in den buik van slapende beesten, die razend opspringen van 't plots-vlijmende lijden, om weêr onmiddellijk in te slapen tot bij 't opzweepen van nieuwen beet. . . . En waar hij snijdend doorgalmd aldus, — kinkhoren waar al de gedochten der zee in huilen zouden binnen de dichtste, de zwartste, de hardst-weerspannige wanden vol wieren en modder, — leed Adam in den vloed zijner kinderen, die voor het hóoren zouden worden gewekt.

Doch weêr was de leniging in hem-zelve, die zei:

„O Genadige God, die ons zult leeren de zoete goedheid van den zang, zoodra wij u zullen kennen! Hoort: de vogelen plengen de weelde hunner kelen, en 't is

dat zij hijgen van minne in de diepte van hunne rijke borst, of danken om den lust die voldaan is. Stijgt daar een leeuwerik, en jubelt?: 't is dat hij zijn kele leëgt en zijn lichter lijf om hooger te klimmen ter treden des hemels; en de schoonheid van zijn jubel is 't nut van zijne rijzenis. Een lammeken blaas bibberend: zijn moeder zal de voedende melk bieden. De koeiën loeiën: zij roepen den ochtend en de weide. De leeuw briescht: hij wekt ter edele verdediging zijne prooi. En gij, o noodende zang der lavende bronnen; en gij, o luide zee der eveningsnachten, die opeischt de wisseling der seizoenen.... Ik weet, gij zult wel rijk zijn, mijne kinderen; maar hoe arm zoudt gij wezen, zoo geen bijen zongen aan uw lippen de zoetheit van den honig, en geen krekelen aan uw voeten, geen eeuwige krekelen, de verrukking van den avond-dauw. Gij zoudt wezen de armste der schepselen, zoo gij niet kendet 't gehuld van de daden, of de daden volbrengen zoudt zónder geluid. Want geen rust is volledig, zonder de zang die den last der vermoeienis verlicht tot de ijle en onwichtige schoonheid van een rijzend zwane-donsje"....

En er ontwaakte geneur in Adam's keel, en hij glimlachte: En zegenend zoude hij zeggen:

„O Mijne Eva en leerarsse, hoe dank ik ooit de wijsheid uwer smartelijke geboorte!"

— Toen daar weer de scheur kwam rijten:
„Wee!"....

Zij had zich gerecht, ze had zich geschraagd op hare ellebogen. Thans zag Adam haar rug, de paars-beschauwde. Haar rug lag verdeeld bij eene zacht-uitwelvende en lange gleuf waaruit weërs-zijden een mat-gelende klaarte wies als teeder-vloeiende water. Zij stond nu half-overeind aan hare armen, en hare armen waren vast en wit aan de volle ronding der schouders. En weder ontroerde in Adam zijn hart, waar hij ze zag in deze nieuw-ontdekte schoonheid.

Maar grollend nu was opnieuw:

„Wee!"....

Zij had zich gerecht van op het gekneusde gras, en de kruiden. En uit de neersche natheid van de gekwetste, van de geplette gewassen rondde in ijle kringen de wazem van hare geuren. Zij had zich gerecht: zij had de lucht geroerd in verwijdende wijkende cirkelen, in glooiënde vergolving die alle reuken hadden gewekt en bewogen. De roerende luister van haar lijf had het fecst ontveerd van de aldoor-vaardige ademen der bloemen en der boomen. Niemand had het gehoord onder de levende wezens; maar de innige toorts van haar lichaam deed alle ijltan branden van de aangestoken aromen. Zij had de wereld tot ééne oneindige roos ontloken. — Maar zij, zij schudde nijdig het hoofd en 't woud van heur haren. Zij huilde mauwend:

„Wee!"....

En Adam wist: hij kende de nieuwe verbijstering van Eva: de verbijstering om den Geur. Zijn hoofd was geworden plots eene klok, de holte van eene oneindige klok; van eene wijd-uitzettende, eene vér tot in onbegrijpelijke diepten uitreikende stolp, een hemel-groote, rond-bolle stolp van blinkend en uiterst-gevoelig git. Dáarin rolden in verstommenden vaart dof-gloeiende kogels, klooten van zwart vuur, en hun wielende kreitsen kruisten elkander. Telkens en telkens kwamen zij de randen te raken der stolp; één tik maar, één knip als van een plotsen nagel, doch heel de oneindige stolp trilde en rilde ervan, heel de klok werd ontzettende ontroering. De ledige ruimte van glinsterend duister vertroebelde als de woeling van een onweërs-zee die huilend ontstelt. En waar de duizelige bollen elkander aanbósten: waar hun doffe maar donderende schok ontgensterde in paars-felle bliksems, barstten als 't ware de wanden in de ijslijkste schreuren, braken zij in gruis-dichte scherveling die zinderde in duizendvoudige schrilleid.... En Adam kende de nieuwe pijn zijner kinderen, wier de geuren zouden worden gewekt tot zulk vernietigend genieten.

Maar de andere stem, deze der rijpere ervaring van de Gode-wetende:

„Loon voor welke verdienste, o mijn God, is de geur ons der aarde en de geur van de sterkende zee en haar zouten! Prijs van welke arbeid de wassende roos die zoeter groet dan de bemoedigende zonne; winst van welk werk de lavende dronk der bloesems van den lindeboom! Zie, ik geef alle moeite voor de nóg te rijke belooning van een lelie in den avond; en zijn de dagen arm, o mijn God, en de nachten: heb ik den geur niet van mijn eigen zweet die mij verzekert dat ik volbracht heb mijn plicht? Gij hebt mij geleerd, mijn God, dat de onvruchtbaarheid geen geuren zal kennen, maar dat de onschuld is de geurlooze knop die onthuilen zal in 't geweld der heerlijkste reuken. Hij bewijst zijne weelde, hij die geene vergelding vraagt voor zijne daden dan de schamele en edele offerande van een óp-rankenden wazem. Maar nog rijker is hij in zijne armoë. deze die geene geuren wil, dan na ze te hebben verdiend bij zijn brein en zijn handen. . . Laat de aarde geuren, God, de zee geuren en de hemelen om de kinderen van Eva; want, o, mijn God, mijn God, ik heb Eva geroken”.

En 't was of Adam omwademd stond van wijdende heiligheid. Eva, gerezen aan hare ellebogen, Eva, wekster der wereld-geuren, brandde hem tegen als rijkste gave van God. Hij wilde haar niet aanraken: hij vreesde te schenden de toover der roken, hij vreesde dat zij-zelf zou worden reeuwsch als het wijfje der dieren. Zij zat, de pijnlijke, als opperste onder de bloemen: haar geur omwalmde den schroom van zijn dankend verlangen. . . .

--- Toen weêr, toen weêr:

„Wee!”

Eva verroerde. Zij had zich geheven geheel; ze was gezonken op de rozige bollen harer knieën, en Adam bemerkte de groenende indieping boven-aan hare kuit. Zij aarzelde, maar ze zonk nu op de vlakheid van hare handen, en hare handen werden rood en krachtig, die haar steunden, en hare

armen werden recht en krachtig als de stam der ratelende populieren. En Adam ontgloeide aan zijne wangen en aan den slag zijner slapen, als hij den inbuigenden kom zag en schale van haren bleeken leest, daar hare leest verdeelen ging alwaar de sterke dijen opbollen en zwaar staan van uitdijende spieren. Lager zonk zij: de wade haakte uit aan haar beenen, en Adam ontwaarde de ontstellende zoelte en zoetheid der huid, waar, hoog boven de dubbele kuit, gaat slingeren de blauwheid van twee aderen. En eene groote bewogenheid zou Adam doordeinen; — als weêr door de hemelen sneed, en sneed als een kouter door de aarde:

„Wee!”

Want Eva was gevallen nu gansch aan de vlakke des bodems. Van nijldige tanden had zij gebeten den bodem, en haar razende hoofd had gerukt aan den rusch. Zij rukte en zij beet; zij maalde en zij at. Maar van de eerste slokken ging zij over de aarde als de gluisende slang, en rolde ten rugge, en drukte weêr de warmte des buiks aan den bodem.

„Wee!”

En Adam bezat de bevroeding van ook dit haar eerste Smaak-ervaren. — Zijn ingewand, doorwroet van kokende wriemeligen, was als den krater geworden waar al de woelende erts en die gloeiend vloeien en borrelen als dikke pap-fonteinen, ontmoeten de kille storting, de kletsende beklatering van sneeuw-lawinen. Zijn buik was de holte van een berg, een gapende geeuw in bazalten ophooping, waar solfer ziedde en 't geklots van rotsen en snijdende metalen. Er was een duw van boven naar onder, als onder de eigene vuist van God. Er was een duw van onderen naar boven als waar 't de weêrspannigheid aan God van vele opstandige schepselen. Zuren schoten ten monde hem, en 't was of ze wilde verpesten de zuivere hemelen. Scheuten doorvliemden zijn zijde, en naar elke schouder schoot hem een priem. Ging hij ter aarde stuiken?: een vampyr zoog aan de holte onder zijn ribben. Wilde

zijn schrik, wilde de schrik die zijn hoofd kwam vullen met lood, hem jagen ten vlucht? zijn groote gezwollen voeten waren van lood, en blauw als de donder. . . . En Adam ging vloeken om de geslachten, die wrochten zouden om zulke voedselen.

Maar reeds zong de man in hem, die van voedsel de geneuchten kende en de schoonheid:

„Zalig is hij, die mag blinken ter zonne, en zijne oogen blinken. Want hij heeft aan spijsz voldaan zijne maag, en zijne oogen zijn blinkend. Zie: zijne armen zijn vloeiend van de olie die veerig maakt zijne spieren en lichter zijn werk dan de sprongen der heldere hinde. Blank is zijn borst, en rustig, die nimmer zal hoesten van ziekte. Los is zijn buik die draagt de belofte van blijde geslachten. Maar zijne beenen zijn schooner dan goud en harder dan hoornen der stieren. Zie, zij liggen gedeeld als een bondel van sterke knuppelen, en de gespannenheid hunner huid is het sterkste weefsel der zon. Hun knie is de knots die de rotsen vermurwd; hunne scheen is scherp als het mes der bijtende krokodillen. Merk 't gezicht van den man die gegeten heeft en gedronken: zijn baard kent alleen het beven nog van zijn lach; zijne tanden zijn blanker dan alle tanden. Zie zijne voeten; zijne voeten binden als pezen van bogens hun willige gewrichten. Dáarmee zal hij treden ter vrouwe; hij heeft gegeten, hij heeft gedronken; op zijne nadering wacht de geboorte der schitterende kinderen. . . .”

— Aldus naderde in Adam zijne eindelijke bestemming. En hij naderde Eva.

Haar weëen waren gekoeld thans, maar brandden in wrok. Nóg lag zij op haar buik als de minste dieren, de kruipende. Maar haar hoofd had zij gerecht, en met de achterdocht van ontwakend betrouwen bezag zij de lucht, bezag zij de zon, bezag zij de onnoozele kruiden. Zij wendde hare ooren: een merel floot, en zij wilde niet meer verschrikken. Zij zocht om haar heen naar een geur die haar kwellend bedwelmde, maar

dien zij zócht. In weifelen had zij een halmpje geplukt, dat zij zoog: de zuurte ervan vervulde haar met pijnlijke onzekerheden; maar zij heeft het niet van zich afgeworpen. . . .

— Brommend nu van bloed kwam Adam haar te naderen. De dag was aan het brandend middag-uur. Hij naderde haar op zijn voeten, die zweefden gelijk, van verlangen en van verwachten, alover het zachte gras dat stond onroerend en ruischeloos. Zij hoorde hem niet. Waar ze hem nooit had gezien, kwam zijn groote zwarte schaduw plots over haar liggen.

Haar adem stokte, en zóó werd zij gewaar dat zij een adem had. Zij voelde zich vergrauwd aan haar rug, daar ze lag, en zag de granwte reiken óver haar, en haar hoofd omringen met een grooten halos van zwartheid. Zij wist, dat dit was een ándere macht, dan die haar tot hier had gekweld in haar lichaam, maar eene macht die dwingender was, en die níet zou wijken. Een schrik, heftiger dan zij ooit had gekend, voer door haar leden, was een snoer om hare keel. Weêr wilde zij roepen. Maar zij kón niet roepen.

Toen heeft Adam zich gebukt over haar, en zijne gewrichten zongen. Hij heeft haar opgetild onder de okselen van hare armen, en de kitteling zijner bloed-heete vingeren heeft haar doorreden als een vurige vlieg. Hij heeft haar gerecht op haar voeten en haar naar zich toegekeerd. Zij stonden aan elkander, en zij waren twee zuilen van vuur, en zij was van wit vuur, maar hij was van donker vuur. Zij reikte niet aan zijne schouderen. Maar zijne vuist heeft haar hoofd gerecht, dat het hem zag in het aangezicht. En haar hoofd is bleek en star geworden, maar zij heeft niet dúrven roepen. En hij, Adam, hij heeft geblikt, eene lange wijle, in hare angst-vergrootende oogen; en zoowaar: hij zag zijn brandend aangezicht gelijk aan dat van God. . . .

Dan heeft hij haar gepraamd in zijne armen, en de bruiloft is ingegaan. En nu heeft